

Insiktsfulla bibeltolkningar utmanar inte

Sjöberg, Lina *Ofromma bibeltolkningar*. Göteborg: Makadam förlag 2014
(203 sidor)

DET RÅDER INGET tvivel om att folksagans Kraka var en klok kvinna. För att pröva detta befallde kungen henne att komma inför honom både klädd och oklädd, både gående och åkande, både på vägen och bredvid den. Hon löste detta genom att komma klädd i ett fisknät, släpad bredvid en vagn i dikesrenen. Något liknande skulle man kunna säga om Lina Sjöbergs bok *Ofromma bibeltolkningar*, som lyckas med konststycket att vara både akademisk och oakademisk, både biblisk och profan. Sjöberg, som är författare och forskare inom litteraturvetenskap, har disputerat i Gamla Testamentets exegetik men klargör att hon själv inte är troende, vilket är ovanligt bland bibelforskare, utan läser texterna ur ett mer litteraturvetenskapligt perspektiv.

Sjöberg har tacklat några av de mer välkända och också några av de mer provocerande berättelserna från det vi känner som Gamla Testamentet, texter som hon betecknar som sina favorittexter. Det värderande anslaget återkommer här och där, och då som en bedömning av textens litterära kvaliteter. Detta verkar också fungera som ett tolkningskriterium: vissa partier av texten menar Sjöberg är litterärt sämre, vilket enligt henne tyder på att de inte ingått i textens ursprungliga form utan är senare tillägg av en förmodat sämre författare.

När det gäller att segla mellan det akademiska och det populära har Sjöberg valt en medelväg. Hon väjer inte för svåra ord och begrepp, men har i stället försett dem med asterisker och en förklarande ordlista i

slutet. Jag ställer mig lite tveksam till detta grepp, för jag tror att med lite arbete så hade det mesta kunnat omformuleras på ett enklare språk. Ibland gör dock Sjöbergs akademiska begreppsapparat nytta och tillåter en större precision i uttrycket än ett vardagligt språk gör. Läsupplevelsen blir dock en aning mindre njutbar. Det är ett intressant grepp men bara delvis lyckat.

Boken inleds med en kort självbiografisk berättelse, som förklarar Sjöbergs unika perspektiv, som sekulariserad bibelvetare, en icke-troende prästdotter förälskad i bibelhebreiska. Här redogör hon också för tolkningsprocessen och diskuterar förutsättningar och tillvägagångssätt för konsten att tolka den hebreiska texten.

Sjöberg har en fin språkkänsla och bistår med egna (kommenterade) nyöversättningar av texterna som klargör vad som händer i dem på ett sätt som inte alltid framgår i de traditionella översättningarna. Samtidigt blir varje översättning en tolkning, särskilt i ett så mångtydigt och dunkelt (i betydelsen att det finns många lakuner i vår kunskap om både ords betydelse och grammatiken) språk som bibelhebreiska.

Men efter att känsligt ha benat ut betydelser och underförstådda meningar i texterna så träder Sjöberg i sista stund tillbaka som tolkare. I stället för att presentera den egna förståelse som antyds lämnar hon texten i läsarens händer, vilket känns som en antiklimax, särskilt som texten sådan hon presenterar den inte skulle ha varit tillgänglig alls om det inte vore för hennes tolkningsarbete. Typiskt nog har en av tolkningarna rubriken: "Om jag ändå hade kunnat fråga Jael varför?" I slutet av kapitlet är anledningen att Jael dödar den främmande generalen precis lika oklar för läsaren som den var från början.

Texterna är generellt hämtade från Gamla Testamentets mer kända berättelser: tre från historien om Abraham, två från Domarboken (om Simson och om Jael och Sisera, den senare om en kvinnas mord på en främmande general) och en från berättelserna om David. Det de har gemensamt är att bibliska "hjältar" betar sig på märkliga eller tveksamma sätt som provocerar vår moraliska uppfattning. Därmed öppnar sig ett produktivt hermeneutiskt avstånd, för att låna ett uttryck från Hans-Georg Gadamer.

Sjöberg gör inte anspråk på att göra någon queer läsning och hennes syfte är inte så mycket emancipatoriskt som drivet av respekt och kärlek för texterna själva och en önskan att, om möjligt, återställa dem från bibeltolkningstraditionens förvrängning.

Ur ett LHBTQ-perspektiv är de mest intressanta texterna de som berör konflikten mellan Sara och Hagar (ett svartsjukedrama som slutar med att Hagar drivs ut i öknen för att dö), Sodoms förstörelse och Simson och Delila (hur Delila lyckas beröva Simson hans styrka så att filistéerna kan besegra honom). Den sistnämnda benämner Sjöberg som en BDSM-relation, där Simson faktiskt önskar bli bunden. Det är en fullt rimlig tolkning av Simsons irrationella beteende men BDSM-terminologin tillför egentligen inget som inte kunde ha uttryckts med en mer vardaglig vokabulär.

Likaså antyds det att motivet för Saras fördrivning av Hagar består av något mer än själva arvstvisten mellan Isak och Ismael. ”Det är möjligt att Sara är emotionellt och kanske även sexuellt berörd av Hagar”, skriver Sjöberg, och det är en kittlande möjlighet, som också den stämmer väl överens med texten men som förblir en spekulation som inte utvecklas vidare.

En intressant aspekt är dock att det antyds att anledningen att Sara (liksom många andra bibliska kvinnor) är ofruktsam är att hon aldrig har varit attraherad av Abraham, särskilt inte när han är gammal och skruttig. Enligt vissa antika teorier behövde nämligen kvinnan få orgasm för att befruktning skulle ske. Men inte heller denna spännande tanke följs upp.

När det gäller berättelsen om Sodom tillför Sjöbergs tolkning egentligen inte så mycket nytt, utan dess förtjänst är snarare att den gör upp med tidigare homofoba tolkningar av berättelsen och öppnar för andra, mer befriande läsningar.

Sammantaget ska man kanske se Sjöbergs bok som ett försök att så att säga avlägsna bibelberättelsernas hårda skal för att presentera det mjuka fruktköttet för läsaren. Vetenskapligt bryter inte boken någon särskilt ny mark, utan jag skulle vilja säga att den största behållningen är Sjöbergs nyöversättningar av berättelserna (med vidhängande

tolkningar), som gör texterna betydligt mer njutbara än de annars är för en ovan läsare som modigt slår upp sin bibel utan att ha en kommentar som ledsagare. För en ovan bibelläsare kan det vara en välkommen inbjudan in i den hebreiska bibelns värld, men hen får vara beredd på att bli lämnad i ovisshet.

NIKLAS OLAISSON
TENSTA